

CHET TILLARINI O‘QITISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH

Tolibova Durдона Mamajonovna

Samarqand davlat chet tillari instituti talabasi

[Tel:91 555-25-17](tel:915552517)

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada “Chet tilini o‘qitishni samarali tashkil etish usullari” to‘g‘risida qarashlar tahlil qilingan. Har qanday til o‘rganuvchiga xorijiy (o‘z ona tili bo‘lmagan) tilni o‘qitish bir muncha qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Shunday muammolarni bartaraf qilishda til o‘rganuvchilarga boshlang‘ich ko‘nikmalar yaratish asosiy o‘rin egallaydi. Bunda interfaol usullardan foydalanish ancha foydaliroqdir. Bu yerda asosiy e‘tibor shu kabi usullar va ularning afzalliklariga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy munosabat, chet tillari, metodlar, mantiqiy fikrlash, grammatika.

SOCIAL POSSIBILITIES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Abstract.

This article analyzes the effective methods of “Social Possibilities of foreign language teaching”. Teaching a foreign language (not one’s own language) to any language learner can cause some difficulties. Creating basic skills for language learners plays a key role in overcoming such problems. The use of interactive methods is much more useful in this. Here, main attention is focused on the advantages of such methods.

Key words: social attitude, foreign languages, methods, logical thinking, grammar.

Bugungi jadal rivojlanib borayotgan davrda chet tillaridan kuchli bilim ko‘nikmani egallash va uni o‘qitish dolzarb mavzulardan biriga aylanmoqda. Chet tilini bilish bilan bir qatorda uni o‘quvchiga turli usullar bilan o‘rgatish o‘qituvchi oldidagi asosiy vazifa hisoblanadi. O‘qituvchi mehnatining natijalari o‘quvchilarning darsdagi faolligi va rivojlanayotgan bilimi bilan baholanadi. O‘rgatuvchining vazifasi har bir chet tilini o‘rganuvchi uchun tilni amaliy o‘zlashtirishda sharoit yaratish, shu bilan birga o‘z ijodkorligini namoyish etishiga imkon beradigan shunday o‘qitish usullarini tanlay bila olishidir.

Hozirgi axborot-texnologiyalari davrida dars o‘tish samaradorligi ancha kengaydi. Bu esa nafaqat o‘qituvchilarga balki, o‘quvchilarga ham keng imkoniyatlar berdi. Negaki, kerakli texnologiyalar o‘quvchilarga ko‘proq ma’lumot olishga va o‘qituvchilarga ko‘proq bilim berishga zamin yaratadi. Chet tili darsida fan o‘qituvchisi va talabalar bir-birlari bilan ijtimoiy munosabatga kirishadilar va ularning bir-biriga ta’siri bevosita ijtimoiy muhitni keltirib chiqaradi. Ayni mana shu jarayonda o‘rgatish va o‘rganish uchun barcha imkoniyatlardan foydalanish muvaffaqiyatning kalitidir.

Og‘zaki tushuntirish o‘rganishning barcha bosqichlarida o‘z aksini topadi; tushuntirish va muhokama qilish jarayonlarida; yozish esa olingan bilimni mustahkamlashga xizmat qiladi. Quyida dars jarayonini tashkil etishda va o‘quvchilar bilimini mustahkamlovchi ba’zi metodlarni ko‘rib chiqamiz.

Debat usuli. Dars davomida talabalarning fikrlarini o‘rganish, ya’ni o‘z tilida fikrini bayon eta olishi boshqa tillarda muloqot qilishi uchun hech qanday qiyinchilik tug‘dirmaydi. O‘qituvchi bunda turli savol va topshiriqlar orqali o‘quvchilarni darsga qiziqishini oshirishga erisha oladi. Buning uchun talabalar ikki guruhga bo‘linishadi va berilgan mavzu bo‘yicha o‘z fikr va mulohazalarini aytadilar. Bu usul, asosan, fikrlashni faollashtirishga qaratilgan bo‘lib, fakt va hodisalar haqida mantiqiy yondashishga undaydi.

Auditoriyada o‘yin usullaridan foydalanish dars samaradorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. O‘yin usulining asosiy afzalliklari o‘quvchini darsga bo‘lgan qiziqishini oshirish, pozitiv muhitni shakllantirish va jarayon majburiyatlardan holiligini isbotlash bilan xarakterlanadi. Bunda o‘qituvchi taqdim etgan grammatika va so‘z bilimlarni mustahkamlash va ularni tez yodlash ko‘nikmalari shakllanadi va bu holat o‘ziga xos tanaffus bo‘lib xizmat qiladi va kayfiyatni ko‘taradi.

Tezkor xotira usuli. Sinfidagi o‘quvchilar ikki guruhga bo‘linishadi va auditoriya doskasida ularga berilgan yangi so‘zlar yoki mavzuga oid atamalarni takrorlash uchun ma’lum vaqt beriladi. Vaqt tugagach, o‘qituvchi birin-ketin har bir guruhdan o‘quvchilarni chaqiradi. Taklif qilinganlar doskaga o‘girilib turishadi va o‘qituvchi so‘zlardan birini o‘chiradi. Chaqirilganlarga o‘girishlari uchun ruxsat berilganda, ular qarashadi va tezkorlik bilan o‘chirilgan so‘zni aytishlari kerak bo‘ladi. Qaysi guruh a’zosi birinchi bo‘lib javob bersa, o‘sha guruhga ball beriladi va o‘yin so‘zlar tugaguncha davom etadi.

Pantomima usuli. Bu usul ham o‘rganilgan so‘zlarni mustahkamlashga qaratiladi. Buning uchun o‘quvchilar ikki guruhga bo‘linishadi. Har bir guruhdan bittadan o‘quvchilar chiqishadi va ular auditoriya doskasiga teskari bo‘lib turishadi. O‘tilgan mavzuga doir so‘z (chet tilidagi nomi) doskaga yoziladi.

Doskaga teskari turgan o‘quvchi guruhdoshlarining xatti-harakati yordamida bu so‘zni topishi va aytishi kerak bo‘ladi. Bunda guruhdoshlarining aktyorlik va so‘zni to‘g‘ri tushunish sinaladi. O‘yin so‘zlar tomom bo‘lgunicha davom etadi.

Dialog usuli. Barcha o‘quvchilar birinchi bo‘lib yangi tilni o‘rganish jarayonida uning alifbosi bilan tanishadilar. Bu metodikada u asosiy rolni tashkil etadi. Chunki o‘qituvchi doskaga yoki auditoriyaga ko‘rinadigan joyga chet tili (o‘rgatilayotgan til) alifbosini ko‘rsatadi va o‘quvchilar ikki guruhga bo‘linishadi. Keyin har bir guruh o‘zining navbatida alifboning tartiblangan harflari bilan boshlanadigan gap aytishadi. Shu tariqa harflar oxiriga kelguncha qiziqarli dialog hosil bo‘ladi.

Shu kabi o‘yinlar va usullar o‘quvchilarni guruh bo‘lib ishlashga va tortinchoq, o‘ziga ishonmaydigan o‘quvchilarni ham darsga jalb qilishga va ularni imkoniyatlarini ko‘rsatishga yordam beradi. O‘yinlar darsning istalgan vaqtida qo‘llanilishi mumkin.

O‘qituvchi darsga tayyorgarlikda ma’lum bir reja asosida olib borishi kerak. Bular o‘z ichiga:

- ✓ Kirish
- ✓ Tanishtiruv
- ✓ O‘rganish
- ✓ Mustahkamlash

Bunda kirish qismi uy vazifasini so‘rash va baholash, tanishtiruv qismi yangi mavzu tushuntirilishini, o‘rganish qismi mavzuga doir turli mashqlar ni bajarish va mustahkamlash qismi esa yuqorida sanab o‘tilgan usullarni o‘z ichiga oladi. Mustahkamlash qismi uchun ma’lum bir majburiyat keltirilmaydi va u darsning istalgan vaqtda qo‘llanilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, o‘yin metodlari va turli interaktiv o‘qitish usullari o‘quvchilarda turli ko‘nikmalarni: jamoaviylik, fikrlash faolligi va o‘ziga bo‘lgan ishonchni yuzaga chiqaradi va o‘quvchilarda fanga bo‘lgan qiziqishni oshiradi. Bu esa sog‘lom ta’lim muhitini yaratishda asosiy rolni bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Muminova F.M. Ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy innovatsion texnologiyalardan foydalanish.-2020.
2. Umidaxon, T., & Mukarrama, J. (2022). SIGNIFICANCE OF INFRASTRUCTURE AS A FACTOR IN DEVELOPMENT OF TOURISM SPHERE. Academic Research Journal, 1(3), 16-23.
3. Pedagogika. M.X. To‘xtaxo‘jayevaning umumiy tahriri ostida.-T.:”O‘zbekiston faylasuflarining milliy jamiyati” nashriyoti, 2010.
4. Jumayeva, M., & Turdiyeva, U. (2022). THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN LEARNING ENGLISH. Science and innovation, 1(B8), 1710-1714.
5. Jumayeva, M. B. (2022). OLIY TA’LIMDA INNOVATSION USUL VA VOSITALAR. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (Special Issue 20), 214-226. doi: 10.24412 (Vol. 226). 2181-1784-2022-20-214.
6. Internet manbalari: ziyonet.uz.